

"EDINOST"

Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob torkih, četrtek in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerje pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za en mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vsa leta . . . 12.— . . . 18.— Naročnine je plačevati naprej na naročbo brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglašati se računa po tarifu v petiti; za naslove s debelimi črkami se plačuje prestop, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnica in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulice Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnine, reklamacije in oglase sprejema upraviteljsvo ulice Molina picolo št. 3, II. nadst. Naročnine in oglase je plačevati leše Trst. Odpis reklamacije se prosto postavlja.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

"Edinost je modr."

Javni shod v Marezigah

dne 15. novembra 1896.

(Dalje.)

Posl. Kompare je nadaljeval: A ne le zato, ker ne razumejo kmečkih potreb, glasujejo laška gospoda proti vsaki naši zahtevi za zboljšanje stanja našega prebivalstva, ampak tudi zato, ker so nam sovražni. Oni mislijo, da mora ostati vedno tako, da so oni gospodarji, kmet pa suženj. Toda ti časi so minili; oni časi, ko so veliki posestniki in fevdalci po svoji volji dajali palice. Ti časi se ne povrnejo nikdar več. Naši poslanci so se trudili skupno in podpirali drug drugega.

Zahtevali so odločno potrebnih šol. Ljudstvo plačuje 14% šolske doklade, a v tem okraju je vendar 5000 otrok, ki ne hodijo v šolo, ker je nimajo. Ako naše ljudstvo zahteva šole, mora prosjati od Poncija do Pilata, a slednjič se prošnja reši tako, da se šola ne more zidati.

Tudi gledé cest smo stavili primernih predlogov. V Istri bi bilo nujno potrebno zidanje 22 cest. Doklade za cestne potrebe so velike, a vsi dohodki se porabljajo za ceste okolo mest, za deželo se pa ne stori čisto nič. Za ta okraj smo zahtevali gradnjo treh cest. Ali veste: kaj so nam rekli? Zidajte si jih sami! Tako je, vidite! Pa saj smo pripravljeni, da si sami preskrbimo cest, ako nam gospoda prepuste doklade. Z dotičnimi dohodki bomo že skrbeli sami. Naš denar se mora porabljati tudi za naše potrebe in ukupen denar enakomerno za vso deželo. Vsa Istra spada skupaj in zato moramo tudi skupno uživati.

Skrbeti treba tudi za poboljšanje živinoreje. Kakor vidite vsi, jele so nam trte pešati vsled raznih boleznij. Trtna uš in peronospera nam uničujeta naš jedini pridelek. Od kje naj jemlje kmet denarja za domače potrebe in za plačevanje davkov? Dokler se zopet ne popravi trta, treba, da si pomagamo z živinorejo. Treba torej pomoči za boljšanje travnikov in za nabavo dobrih bikov.

Za vse take potrebe so italijanska gospoda gluhi in slepi, ker ne marajo, da bi kmet napredoval. Drugače postopamo mi. Mi smo zložni med

seboj, a smo zajedno tudi pravični na obe strani. Tako smo n. pr. tudi mi glasovali za stroške za piransko kopeljo „Porto rose“, dasi nam je ta občina strupeno sovražna. Oni pa ne glasujejo nikdar za naše potrebe.

Izgovarjajo se vedno, da nas ne razumejo, ker ne govorimo italijanski. Prazen izgovor. Od leta 1868. pa do 1883. so govorili tudi naši zastopniki vedno le italijanski; a tudi takrat jih niso hoteli razumeti. (Tako je! Tako je!)

Mi govorimo v našem hrvatsko-slovenskem jeziku zato, da izrazimo s tem, da smo tudi mi doma v Istri, da živimo pod istim cesarjem, da moramo torej uživati jednake pravice, kakor Italijani. Ako nas je toliko v Istri, smemo tudi zahtevati, da morajo vsi uradniki znati naš jezik. Kajti, ako je dober naš denar, ne smejo nam odrehati tudi pravic.

Ko so uvideli Italijani, da so naši predlogi pravični, jeli so misliti, kako bi nam zamašili usta. Zmislili so si: Pošljimo jih domov! Domov torej s poslanci, ki so bili zakonito izvoljeni! Jedini razlog jim je bil: nočemo jih več! Zakonito smo bili izvoljeni, vsi smo dobili svoj mandat, in vendar so nas prisilili, da smo slednjič morali ostaviti Poreč. Vse naše prizadevanje je bilo bob ob steno.

Pred našim odhodom iz Poreča sti jih vznemirjali sosebno dve vprašanji: postava o cestah in pa šolske vprašanje. Bali so se nas, ker niso imeli čiste vesti. Zato so nas podili domov. Potem še le, ko nas ni bilo več v Poreču, dobili so korajžo. Kar zaporedoma so se oglašali. Sklenili so nov zakon o cestah, po katerega določili moramo biti mi vedno v manjšini v cestnih odborih.

V tem trenutku je stopil v dvorano gospod vladni zastopnik, namestništveni svetovalec pl. Schaffenhauer-Neys. Istega je predsednik Mandić predstavil volilcem in posl. Kompare je nadaljeval:

Večina je sklenila, da v cestne odbore ne bodo več volili svetovalci občin, ampak volilo se bo po davkih. Ker pa mesta plačujejo več davkov, imela bodo ista tudi večino. In tako ostane gospodarstvo z dokladami v njih rokah. Na vsakih

nega žameta brbljala je starka sladko, zvičajno, tankim glasom in vedno gibajočo se glavo in vedno mahajočima rokama. Slednjič sem obrnil oko na hčer. Saj nanjo mi je bilo najbolj paziti. Sedela je tako, da si jo mogel gledati le od strani, da jej je sedaj mesečina posijala v lice, sedaj zopet škrlatasta senca zagnila obraz. Morda je hotela tako. Na prvi mah sem bil nekoliko zmešan. Nisem vedel ali je mlada, ali je že bolj zdrela devojka. Bila je visoka, tanka, gibčna, bledih lic, krasnega profila, temnih las spletenih v kite, žarkih oči. Izza širokih rokavov temne svilene haljine bleselo je dvoje belih, drobnih rok, a nad čelom je trepetala zvezda od brušenega jekla. Uprla je glavo v roko, da jej je mesečina padala na sijajne lase, in isknilo se je v nje temnih očeh. Lepa je, sem si mislil na prvi mah.

Ta družbica naju je pozdravila izredno radostno, celó preradostno. Samo hči — tako se je dozdevalo — kakor da je po prvem veselem pozdravu postala nekako spremenjena, otožna.

„Posebna čast mi je! No, kako, gospod Lovro?“ povprašal je starič zaupno, ponudivši roko mojemu prijatelju.

„Lepo ste nas prevarili“, zabrbjala je starka,

20.000 gld. davka se boče volil po jeden z zastopnik v cestni odbor.

Drugo vprašanje je bilo, kakor rečeno, zakon o šolskih takсах. Tu pa so zopet preobrnil gorenje načelo. Šolske takse niso hoteli naložiti po razmerju davka, ampak po številu otrok. Zakaj? Zato ker je naših otrok več nego njih in bode na ta način moralo naše ljudstvo plačevati več nego pa oni. Denar je torej po njih menenju odločilen, kadar se odmerjajo pravice, število ljudstva pa takrat, kadar se odmerjajo davki. Ali to njih zvijanje je na škodo tudi italijanskemu ljudstvu, namreč za nižje sloje. S temi narodnimi prepiri v zbornici se zamuja dragoceni čas in tako zaostajamo s koristnim delom. Laška gospoda pa hočejo tako. Oni tratijo čas zato, da ne moremo priti do koristnih gospodarskih vprašanj. Saj mi vemo in priznavamo, da so oni v večini v zbornici. Uprav radi tega bi nas lahko mirno poslušali. Razpravljalo naj bi se mirno kakor želimo mi. To bi bilo potrebno. Saj je stanje nižjega ljudstva laškega skoro še slabše nego naše. Razni dogodki na Rovinjščini in Bujščini kažejo, da so tudi italijanski kmetje sila nezadovoljni.

(Pride še.)

Sijajno gmotno stanje slovenskega ljudskošolskega učitelja

na koncu razsvetljenega devetnajstega stoletja. (Govoril na glavni skupščini „Zaveze“ v Opatiji dne 20. avgusta 1896. l. Jernej Ravnikar, nadučitelj v Mokronogu.)

(Dalje)

„Pobožna Tirolska“ plačuje učitelstvu po 200 gld. letne plače. Ta strašna revščina je dokazana uradno. — In avstrijska država, ta kulturna Avstrija, katera plačuje za vzdrževanje poštnega konja 400 gld. in za zločinca-vjetnika 380 gld. na leto, se tega ne sramuje! Poštno kljuse stane več, nego učitelj-vzgojitelj naroda; za zločinca-jetnika stori se več, nego za učitelja-vzgojitelja bodočih državljanov! — Horribile dictu — to je gorostasno!

Že Aristotel je pisal, da „pridnega učitelja,

„popoldne niste došli; tudi Minka se jezi na vas. Jeli-da“?

„Ali mati“, pokarala jo je mladenka. „Kje ste bili, gospod Lovro?“ je nadaljevala mehkim glasom, „no, čemu vas povprašujem, čemu zahtevam računa? Tudi vi mi ga ne daste?“ obrnila se je koketno proti meni.

Govorili smo o vsem in o vsakem, kakor ljudje, ki se vidijo prvič. Mene so grozno hvallili, kar mi je bilo posebno neprijetno. Lovro je govoril deklici vedno na pol glasno in v kratkih besedah, a ona mu je odgovarjala istotako. Stara sta se drezala na skrivaj, gledajoča Lovra izpod očesa. Govorilo se je slovenski, ali tako, da se mi je zdelo, da ti mili ljudje navadno ne govoré v svojem jeziku. Vedno govoré se starima o blejskem jezeru, o bohinjski dolini, o rojstnem kraju Prešernovem, poslušal sem na jedno uho hčer. Govorila je priprosto, sramežljivo, včasih bolj na glas, včasih zopet obmolknivši; govorila je mehkim, čustvenim glasom. Primerjal sem nje glas z divnimi zvoki Rossinijeve „Semiramide“. Srca se mi je oprijemalo neko čudno čustvo. Čutil sem kontrast med Minkinim glasom in romanom glasbe. To me je mučilo.

(Pride še.)

PODLISTEK.

31

Prijatelj Lovro.

Črtica po resnici. — Spisal August Šenoa. Prevel C—š

Šel sem na zidovje. Bila je lepa jasna noč, zlati mesec je sipal čarobno luč na drevje in grmovje. Hitro sem našel Lovra.

„Pojdiva“, je rekel, „glej, motri in pazi!“ Zginila sva za jazminovo grmovje in tu sva bila pred poletno kavarno. Okolo belih miz je srkal tu odličan svet sladoled, v ozadju je sviral glasba overturo „Semiramide“.

Pred jedno mizo se je ustavil Lovro, poklenil se nekako prisiljeno finostjo ter me predstavil družbi po slovenski. Aha, to je tista slovenska družina, mislil sem takoj. Da vidimo! Na čelu mize je sedel debel starič, belih kratkih las, topega nosa, širokih, obrtlih, kozičavih lic. Dolga suknja mu je bila zapeta do grla, visoki klobuk se mu je pomaknil v ozadje, a z debelima rokama je držal med nogama debelo palico z zlatim okrasom. Starejša gospa, vsakako mati, je bila bolj majbna, ostrih lic, ostrih oči. Zagnjena črnim svilenim pajčalonom in pokrita klobukom od tem-

ki dobro nči otroke, ni možno plačati z nobenim denarjem". Temu izreku je pritrdil celó dr. Luther. — No, kako pa je pri nas? No, molči, molči, kaj govoriš? Vsaj znaš, rekel bi prijatelj, da

"Gut oder schlecht!
Recht oder unrecht!
Narr! Was kümmert's dich?
Lass' geh'n, wie's geht;
Und zäumten sie beim Schwanz ihren Gaul,
Friss deine Knackwurst, Slav; und halt' dein Maul!
O Freund! Lass die Satire,
Kriech' lieber auf den Vieren
Und lob' die ganze Welt."

Seveda, omenjalo se bode, saj so tu in tam od leta 1879. in 1890. naprej plače regulirane. Da! Toda mi dobro poznamo tako „reguliranje“ à la Kranjska. Tako reguliranje obstoji v principu: Temu vzamem in onemu dam; in potem: „Null von Null hebt sich!“

Štajersko učiteljstvo dobiva mnogo boljše plačo nego Primorsko; vkljub temu se najdejo na Štajerskem sluge, ki so boljše plačani od učiteljev. Deželni zbor štajerski je letos sklenil, da se ustanovi mesto z naslovom „Rathsdienner“ pri tamkajšnjem deželnem zboru. Letnega plačila bode imel 600 gld., dve petletnici po 50 gld., 100 gld. stanarine ter „Gala“ in „Campagne-Livree“. Mi ne zavidamo sluge, imajočemu „Gala-Livree“ in 700 gld. plače že prvo leto — po desetem letu bode imel celó 800 gld. dohodka —, temveč povdarjamo, da učitelj v vedno zeleni Štajerski, katerega celó visoka vlada smatra za uradnika (vide Kielmannsegg-ov „Maulkorberlass“), bode imel 700 gld. plače še-le potem, ko bode služil 15 in še več let. — Poleg tega bodi omenjeno, da ta sluga nima take odgovornosti, nego jo ima učitelj, ter da poleg plače dobiva ta sluga še razne „Trinkgelder“ od poslancev in druge gospode.

Iz vsega tega sledi, kako potrebno je, da se učiteljstvo plačuje svojemu stanu primerno, da bode zamoglo tudi zdatno zadoščati svoji nalogi. Zato se priporočamo toplo svojim poslancem, da oni ukrenejo vse potrebno, da se jedenkrat vendar že reši ugodno prošnja za povišanje učiteljskih plač, kajti Henrik Campe, jeden najimenitnejših pedagogov, pravi: „Je Bedürfnisreicher ein Mensch ist, desto stärker ist er an Leib und Seele, desto gesunder, heiterer und glücklicher ist er auch.“ — In tak človek naj bo učitelj; potem bode rad in veselo delal v prospeh vse države. V to nam pomози Bog! — Uredništvo „Sočino“ temu dopisu iz učiteljskih krogov dostavlja: „Da bi bilo mogoče kaj več storiti za učiteljstvo, v to meri predlog dr. Tume, ki pride prihodnje leto v razpravo. Treba nam je deželne šolske zaloge, potem se bo dalo kaj storiti“.

Ker že toliko govorimo o gmotnem položaju učiteljev raznih kronovin — posebno pa še o onem za Primorsko, dovolite mi, gospoda, da se nekoliko še pomudimo pri tej točki, ki je najbolj pereča za učiteljstvo v Primorju — vzlasti na Goriškem. Neki gosp. tovariš z Goriškega me je prosil, da naj postavim v okvir skupne slike še posebej sliko učiteljev na Goriškem, kajti gmotno stanje učiteljstva v tej deželi je menda še „najslabše“! (Pride še.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 17. novembra 1896.

Državni zbor. Poslanski zbornici je včeraj došla predloga radi kredita 1.200.000 gld. za oficijelno udeležbo Avstro-Ogerske na svetovni razstavi pariški v letu 1900. Na interpelacijo posl. Pernerstorferja je odgovoril ministerski predsednik grof Badeni, da neresnične napovedbe pri zavarovanju proti nezgodam spadajo pod kazensko sodstvo. Zavarovalni zavodi pa so dobili nalog, da morajo popred vestno prevdariti, predno store objavo. — Potem se je vsprejela obrtna novela v tretjem branju. — Nadaljevala se je razprava o predlogu grofa Wurmblanda za prisilno zavarovanje proti požaru. — Posl. Pattai je utemeljeval predlog za takojšnjo odpovedbo trgovinske in carinarske pogodbe z Ogersko. Trgovinski minister baron Glanz je izjavil, da se pogodba odpove še pred koncem tega leta. Za nujnost predloga je govoril tudi dr. Laginja. Dr. Lueger je hudo napadal ogersko vlado, naglašujé, da ti napadi niso obrnjeni proti Ogerski, ampak le proti tam gospodujoči kliki. Grof Badeni je zavračal napade na Ogersko, tesno spojeno z našo državo. Nujnost in predlog sam sta se vsprejela.

O Bismarckovih razkritjih je bila včeraj razprava v državnem zboru Nemškem. Na interpelacijo o tajni pogodbi med Nemčijo in Rusijo, je rekel državni kancelar knez Hohenlohe, da ne more dati pojasnil, ker se je o svojedobnih pogajanjih določila stroga tajnost. Od leta 1891. se odnosi med Nemčijo in Rusijo niso obrnili na slabše, ampak so bili vedno prijateljski. Govornik je naglašal radostno, da je zginito nezaupanje, nastavše takoj po razkritjih Bismarckovih med prebivalstvom zaveznih držav. Tudi državni tajnik je posebno povdarjal iskrene odnose med Nemčijo in Rusijo. Tu je zabeležiti dvojno: da sta gospoda mnogo govorila o Rusiji, a malo o Avstriji, in da se kancelar Hohenlohe ni upal tajiti one tajne pogodbe. Žalostno dejstvo je torej pripoznano, kaj nam hasnejo potem lepe fraze?!

O mirovni pogodbi, sklenjeni ravnokar med Italijo in Abesinijo, spregovorimo obširneje prihodnjic.

Različne vesti.

† Josip baron Sokčević. Na Dunaju je včeraj po dolgem bolehanju umrl general topništva, Josip baron Sokčević. Pokojnik se je rodil leta 1811., bil je torej v svojem 85 letu. Sokčević je bil leta 1848., torej komaj 37 let star, že polkovnik. Imenovanja in premeščenja. „Wiener Ztg.“ javlja, da je minister pravosodja imenoval okrajnega adjukta v Tolminu Andreja Jegliča in avskultanta Štefana Pahorja sodnima pristavoma v Trstu; premeščena pa sta okrajna adjunkta Anton Laneve iz Podgrada v Tolmin, Ivan Guzelj iz Buzeta v Kanal. Nadalje sta imenovana avskultanta Josip Cechet v Buzetu in Josip Fon v Podgradu okrajnima pristavoma. Nadalje je minister pravosodja podelil okrajnemu pristavu Viktorju vitezu Fröhlichu pl. Fröhlichstal v Sevnici jednako službo pristava v področju prizivnega sodišča tržaškega ter imenoval župniškega kooperatorja v Pazinu, Ivana Zupančiča, drugim kuratom za kopersko kuznilnico.

Ob tej priliki ne moremo prikriti svojega začunjenja na tem, da se je odjunkt iz Štajerske potisnil v obsežje naše višega deželnega sodišča. Do sedaj ni bilo v navadi kaj tacega.

S pošte. Stavbinski pristav Friderik Krepac iz Sarajeva je imenovan začasnim stavbinskim pristavom na poštne ravnateljstvu v Trstu. — Poštni asistent Viktor Piccoli je umirovljen.

Torej vendar ni eksotično. Kaj je eksotično? Eksotično je, kar je došlo v deželo iz daljnega inozemstva, iz daljnjih krajev in dežel. Sedaj je jasno našim čitateljem, zakaj italijansko časopisje nazivlje nas tržaške in istrske Slované eksotična bitja. Eksotični so temu časopisju naše časopisje, naši uradniki, eksotični naši odvetniki, eksotični naši trgovci in obrtniki, eksotično je vse naše gibanje. Te dni še je rekel neki tržaški list, da na shodih po okolici govori tista trojica „eksotičnih odvetnikov“.

S tem označenjem je menil tržaški list, da je najbolje zmuznil mimo tistih neprijetnih shodov in sedanjega gibanja po okolici. Ne vedoči, kako in kaj naj na zdravo reakcijo, nastavšo po tržaški okolici, oprijeli so se toli jim priljubljene taktike — preziranja in bagatelizovanja. S tem, da smešijo in prikrivajo stvari pred svojimi čitatelji, menijo, da so že udušili, kar je njim neprijetnega. Mi se le smejemo takemu početju. Naj le imajo to veselje, saj bode škoda slednjic le na njih strani.

Do takega spoznanja je prišla menda tudi poreška „Istria“ zlasti z ozirom na shode po okolici. V svoji zadnji številki je prijavila članek, v katerem opozarja, kako se vedno bolj širi slovanška agitacija in kako da zastopniki okolice v mestnem svetu vedno bolj netijo to gibanje. Odmev njih glasu da je čuti celó v zbornici na Dunaju. Shodi po okolici se množe in gesla prihajajo od političnega društva „Edinost“, katero društvo se kaže veliko bolj kompaktno in gibčno nego „Associazione progressista“. Tudi slovanško novinstvo, če tudi še ni doseglo pomembnosti italijanskega, vendar vspešno vzbuja nasprotstvo do Italijanov. In če že ne dosega drugega, pa vsaj imponuje vladi, katera vse vidi in vse beleži. In sedaj se zahteva, da bi se politična oblast odvzela magistratu in naj bi se ustanovilo c. kr. okrajno glavarstvo. Kaj poreče k temu vlada? Mnogi menijo — tako nadaljuje „Istria“ — da vlada ne more

storiti tega. Da bi le res bilo tako! Toda, ako vlada smatra policijo le kakor od magistrata njej pridodeljeno oblast, ali je ne more razširiti, premeiniti ali odvzeti? To je vprašanje.

Potem pripoveduje „Istria“, kako magistrat ni hotel vsprejeti slovenskih reklamacij, in kako jih je potem vsprejelo namestništvo brez vsakega obotavljanja, ter jih doposlalo magistratu z nemškim dopisom. Iz tega sledi — tako meni poreški list — da vlada smatra, da je magistrat le pridevek, pridodeljen namestništvu. In tako vidimo — tako se zgraža „Istria“ — da celó v mestu, kakoršen je Trst s toli mogočnimi življi italijanske kulture, se vedno bolj utrja slovenski obroč. In da bi vsaj stvar ostala v sedanji. mejah! Toda vsi vidimo, da za voditelji, ki nastopajo sedaj v Trstu, potem ko so razburili Istro, stoji vsa slovanška stranka monarhije in da imajo isti mogočno zaslonbo v parlamentu in nemalo podporo v ministerstvih.

Ali bodemo nadaljevali — tako apostrofuje konečno „Istria“ svoje somišljenike — na tej poti preziranja in podcenjevanja tega gibanja?!

Za besedičenjem „Istrie“ o podpori, ki jo imamo baje mi v ministerstvu, bi mogli napraviti velik vprašaj in takoj za vprašajem debelo tiskati: Ni res! Ali namen nam je danes drugi. Zabeležiti smo le hoteli, da zveni iz izjav „Istrie“ pripoznanje, da slovensko narodno gibanje na tržaškem ozemlju ni umetno, ni eksotično, ampak da je velepomembno, ker ima svoje korenike globoko v narodu — v kolikor seveda isti ni pristopen demoralizaciji. — „L'Istria“ povdarja, da slovensko gibanje postaja vedno bolj intenzivno; a mi moramo vprašati: ali bi bilo mogoče to sedaj pripoznano gibanje le vsled agitacije treh „eksotičnih“ odvetnikov? Čudeže ne more delati nikdo in tudi „eksotični“ odvetniki ne. In že celó ob toli razvitem narodnem čutu Italijanov bi bilo absolutno nemogoče intenzivno in celó naraščajoče slovensko gibanje, ako ne bi živelo tu slovensko ljudstvo v velikih kompaktnih masah. Veliko, nejednodnevno gibanje se ne more razviti brez prepričanih mas za hrbti voditeljev.

Mi smo hvaležni „Istrii“ na nje izvajanjih. Saj si nismo mogli želeli odkritejšega pripoznanja naše ekzistencije in legitimnosti našega narodnega gibanja, kakoršnega — še jedenkrat bodi povdarjeno — ne morejo vzdržavati eksotična bitja, ampak jedino stalno naseljenje z vsemi pravicami domačinov!!

Italijani med seboj. Včerašnji „Indipendente“ očitá novoizvoljenemu poslancu goriških mest in trgov: „politiško brigantstvo“, nenavadno v onih vrstah, kjer za politiške borbe velja beseda zakonitost. Potem pravi, da je čin Maranijev — način namreč, kakor je lovil volilce — nevreden politiškega moza. „Indipendente“ predbaje nadalje Maraniju lažnjivost. Temu sledi cela vrsta sočnih izrazov, katerih se niti ne upamo ponatisniti in pa zaključek, da je Marani mrtev za politiško življenje.

Po naših nazorih Marani mora sedaj iskati zadoščanja na sodišču, že radi časti in ugleda zbornice na Dunaju, kateri je postal členom.

Grozno se pehajo sem in tja naši italijanski nasprotniki, ker ne vedó, kako bi z argumenti pobijali zahtevanja istrskih Slovanov po jednako-pravnosti na polju šolstva. Ti zbegani junaki kar skačejo od neresnice do neresnice, od protislovja do protislovja, od sofizma do sofizma. Sedaj jim je zlezel v zelodec govor posl. Roviča v proračunskem odseku poslanske zbornice gledé potrebe hrvatskega gimnazija za Istro. Oh, kako se zvišajo siromaki! Pravijo namreč, da slovanških dijakov v Istri niti ni, in da le zato silimo s hrvatskim gimnazijem v laška mesta, da bi italijanske otroke vabili v istega.

Za prvo trditev se sklicujejo na šolsko statistiko gimnazijev Istre. Ali so navihani! Seveda ni hrvatskih dijakov — ali le malo jih je — na gimnazijih v Pulju in v Kopru, to pa zato ne, ker je prvi zavod nemški, drugi pa italijanski! Ako bi se pa italijanska gospoda hoteli potruditi na Sušak kraj Reke, pa bi zvedeli, koliko dijakov iz Istre studira na tamošnjem hrvatskem gimnaziju!! Nedostatek hrvatskih dijakov na italijanskih gimnazijih, in obilica istih na gimnaziju na Sušaku, je po takem argument za in ne proti osnutju hrvatskega gimnazija za Istro.

In potem tisto italijanstvo Pulja in Pazina! Pri nas ve že sleherni otrok, da bi po Pulju trava rasla, ako bi bila usoda tega mesta odvisna od Italijana; notoriška, vsem znana resnica je, da življenje v Pulju oplođujoči živeli so Slovani in Nemci in da je vsa okolica izključno slovanska. Prosimo vas, nikar nam ne predstavljajte Potemkinovih vasij! A Pazin? V vsej tej veliki občini, obsežajoči več tisoč duš, mogli bi naštetiti vse res italijanske rodbine na prstih dveh rok in še bi nam morda preostal kateri prst. V zmislu tega razmerja ima občina pazinska tudi hrvatski občinski zastop in hrvatskega župana in se pri tem počuti — prav dobro! Torej italijanstvo teh dveh mest tudi ni resen argument, ampak prazen izgovor ljudem, ki nočejo biti pravični.

Italijani nas pošiljajo s hrvatskim gimnazijem v Kastav ali pa — v Sežano. Da bi se vendar ne smešili tako nerodno. Razlog, da mi zahtevamo osnutje gimnazija v Pazinu in ne v Kastvu, e naraven in veljaven povod na svetu, namreč ta, da v malih krajih ni pogojev za uspešen razvoj srednjih šol. Kar se pa tiče italijanskih otrok, naj se le pomirijo gospóda: nijednega ne bomo vlekli za lase v naš gimnazij. Ali se pa gospóda morda bojé, da pride danes ali jutri spoznanje tudi med italijanskim ljudstvom samim, da mu treba poznanja hrvatskega jezika za občevarje z večino prebivalstva v deželi? Strah pred to eventualnostjo je zopet krepak argument za osnutje hrvatskega gimnazija v Pazinu, ker poznavanje jezikov utegne le ugodno uplivati na razmerje med Italijani in Slovani, česar mora le želiti sleherni miroljubni človek.

Tudi Sežano imajo gospóda v računu. Ali ljubčeki, vzemite vendar geografijo v roke! Tam se uverite, da Sežana ne leži v Istri! Mi pa hočemo hrvatskega gimnazija v Istri za Istro!

O premeščenju deželnega zgora istrskega iz Poreča v Pulj. Strah navdaja istrske kričace ob misli, da bi moral deželni zbor umakniti se iz toliko priljubljenega jim gnezda poreškega v c. in kr. trdnjavo Pulj. Da prikrijejo ta svoj strah, odgovarjajo na govorico o tem premeščenju z — grožnjami. Prav smešno je, kar kvasi o tem puljski „Giovane pensiero“ in za njim vredni mu tržaški tovariš „Piccolo“. Konstatuje, da bi bilo to premeščenje početak celi vrsti sprememb, težočih za tem, da se v Pulju zedinijo vse političke in sodne oblasti pokrajine. Potem pa se grozi: „Dokler se ta govorica ne potrdi, ne maramo verovati, da bode grof Badeni hotel izvršiti to svojo voljo, ne da bi bil prej vprašal privoljenja deželnega zbora samega (!). Kajti, moglo bi se dogoditi prav lahko, da poslanci večine, ako se jih ne bi vprašalo o tej stvari, ki se tiče njih, nastopijo nezavisno in ne pridejo k sejam deželnega zbora, sklicanega na novi sedež“. — Gospóda zahtevajo torej, da Nj. Vel. cesar mora še-le njih vprašati za dovoljenje, da-li sme sklicati deželni zbor istrski v katerokoli mesto Istre! Manj smešna pa je druga grožnja, kajti ista svedoči, kako visoko je narasel greben „zatiranim“ istrskim Lahonom pod sedanjim zistemom; svedoči, da Lahoni istrski (in drugod) nastopajo takó drzno zaradi tega, ker znajo, da jim je dovoljeno — vse! Druga grožnja namreč konstatuje cinško, da ni treba misliti, da bode italijanska večina omejena v svojem gibanju, ako bi se premestil deželni zbor v Pulj. Ne; v Pulju bi imela še večjo svobodo izražati svoja čutstva (!). To da so nedavno dokazali dogodki na postaji v Pulju, namreč napad na hrvatske poslance s pomodori.“

Tako nizko so torej padli ti junaki, da se še ponašajo s takimi čini, kakoršen se je bil dogodil v Pulju povodom obiska grofa Badenija. S takim barbarstvom hočejo imponovati vladi, mesto da bi se — sramovali do dna svoje duše. Višje pa še, nego grdoba tacihi činov, stoji nesramnost, obsežena v tem, da tudi za bodočnost groze s — pomodori; torej že v naprej napovedujejo nasilje. Nadejamo se, da vlada najde primerne odgovora na tako izzivanje.

„Slovenski list“. Minolo nedeljo nam je došel nov slovenski list pod tem imenom. Izdajatelj mu je dr. Vinko Gregorič, urednik pa Anton Trstenjak. List se odlikuje po lepi vsebini in lepi slovenščini. Način pisanja mu je eleganten. Prijavil je seveda tudi poseben program, ki je znamenit po svoji obsežnosti in kakovosti. A ravno

zato, ker je v tem programu mnogo zatega zrnja, trebalo bode torej obširneje govoriti o njem. Za danes javljamo le, da ima med drugimi tudi jako simpatičen dopis iz Trsta, ki se glasi:

Iz Trsta, dne 26. oktobra 1896. Vendar jedenkrat! Dobri genij vendar ni še zapustil dobrega naroda slovenskega! Vendar jedenkrat nam je došel vesel glas iz kulturnega središča vsega naroda slovenskega; glas, da se je osrčilo krdelce mož, ki se hočejo v rodoljubni skrbi in ljubezni dvigniti nad nizko podlago, na kateri je sedanje strankarsko in politično življenje na Kranjskem! In skrajna potreba je res, da zadoni glas po vsem Kranjskem: bratje, po tej poti ne smemo naprej, ako nočemo, da se nam demoralizuje in pogubi ves narod! Iskrene pozdrave vam, vrli možje, ki se hočete postaviti na branik slovenskega poštenja in — bratoljubja!

Skrajni čas je bil! Kako nam je dobro del glas, da prične v Ljubljani izhajati novo glasilo z miravno tendencijo in posredovalno nalogo, tako dobro, kakor déné dobro kapljica hladno vode onemu, ki hrepeni po njej, ko gineva žeje.

In tako se obračamo do vas mi, vaši bratje na obalah Adrije, s pozivom: pogumno na delo! Uztrajajte! Ne plašite se, ako vam uspehi ne bodo koj v začetku Bog ve kako sijajni, ampak mislite vedno, da iz malega rase veliko! Jači naj vas zavest, da ste se postavili v službo plemenite stvari in da z radostjo pozdravljajo vašo posredovalno misljo trpeči in za svoj obstoj boreči se bratje ob periferiji. Ako se vam tudi ne posreči, da bi povsem spravili prepirajoče se brate, vendar vas bode blagoslavljajal ves narod, ako dosežete, da bomo razpravljali med seboj kakor ljudje, ki hočejo dobro, in da bomo pravični drug do drugega: da bomo manje osobni in bolj stvarni! Ljubezen in spoštovanje in skrb do vseh slojev naroda bodi vam pravilo!

Mi tukaj ob periferiji čutimo, kako živo trebamo glasila in stranke s takim programom. In ravno sedaj, ko se bližamo vihnarim časom raznih volitev; ravno sedaj, ko morajo naši rodoljubi s skrajno požrtvovalnostjo in strpnostjo od sela do sela, da svare narod pred sirenskimi glasovi lokavega sovražnika; ravno sedaj, ko tišči na nas kakor morda še nikdar poprej, sovražna sila; ravno sedaj bi trebali lepih vzgledov slovenskega bratoljubja od središča sem; vzgledov, iz katerih bi mogli zajemati blažilno uverilo, da nismo zapuščeni v tem boju, ampak da bijo za nas in da sočutvijo z nami bratska srca! Pozivajte svoje rojake, naj mislijo na brate, neposredno izpostavljene silnemu navalu tujstva! V tej misli se morajo ublažiti strasti domačega prepira; misel na trpeči narod mora potolažiti razburkano valovje!

Proseči božjega blagoslova na vaše započetje izražamo pristrčno željo, da bi skoro napočila nova doba v narodnem življenju na Kranjskem! V tem zmislu pozdravljamo iskreno vaše podjetje in vam želimo obilih uspehov na blagor — nas vseh!

Mohorjeve knjige so že prišle, ter se dobivajo za faro sv. Antona nov. v „via Poste vecchie“ št. 16, in sicer ob delavnikih od poldnavajste ure do pol ene, ob nedeljah pa po popoldanski službi božji. Da se razdajanje ne zavleče preveč, se prosi, da pridejo udje čim prej po knjige, kakor tudi, da bi vsaki ud, kadar pride po knjige, prinesel seboj tudi udnino že za prihodnje leto. Tako si prihrani sam sebi eno pot, za poverjenika pa bode dosti manj zamude.

Reka daje vzgled Trstu. Kakor znano, razpisal je mestni svet tržaški že dvakrat natečaj za „monumentalni“ vodnjak, ki naj bi se za borih 9000 gld. postavil na trgu pred poštno palačo. A tudi na Reki je sklenil mestni svet zgraditi monumentalni vodnjak na novem gubernijskem trgu. Toda mestni očetje na Reki znajo, da „monumentalno“ delo stane denarja, zatoorej so določili za ta vodnjak svoto 30.000 gld., v tem ko bi tržaški modrijani hoteli pravi umotvor — zastanj. Saj bi 9000 gld. stalo samo izkopavanje fundamenta in napeljanje vode!

Dalmatinski pridelki v Egiptu. Avstrijski konzul v Kairu je sporočil trgovinski zbornici zagrebški, da bi bilo pridelke iz Dalmacije, sosebno vino, olje in pa žganje prav lahko in po razmerno jako dobrih cenah prodajati v Egiptu.

Poskušen umor na javnem trgu. Na trgu Barriera je v zimski dóbi že mnogo let prodajala

pečene školjke 57letna Urša Battistuta iz Tržica in s pičlim dobičkom svoje obrti preživljala sebe in svojega moža, ki je že 14 let nesposoben za delo. Poslednji čas pa je prihajal na trg Barriera tekmeč Urši Battistuta, 54letni Ivan Zegler iz Podgrada. Tudi ta mož je prodajal školjke in se večkrat zagrozil Urši, da naj se spravi od tam, ker drugači jo umori. Minole sobote jo je res nadomoma napadel z ostrim kuhinjskim nožem, katerega se je posluževal za otvaranje školjk. Pograbil je nesrečno žensko za vrat in pričel z nožem slepo udrihati po njej. Priskočili so na trgu prisotni stražarji in razorožili besnega napadalca, toda med tem je dobila uboga Battistuta že deset ran — na vso srečo ne nevarnih — na raznih krajih telesa. Krvavečo ženo so odpeljali na zdravniško postajo, kjer ji je zdravnik obvezal rane in jo poslal v bolnišnico, napadalca Zeglerja pa so zaprli.

Tragična smrt. Minolo soboto našli so mrtvo meško truplo v potočju, ki teče ob cesti Žavljedolina, blizu Goriupove hiše. V mrliču so spoznali 38letnega posestnika in gostilničarja Antona Felicijana iz Žavelj. Pokojnika je večkrat napadala božjast in brčkone ga je prišla ta pošast, ko je šel ob potoku, vsled česar je padel na lice v vodo in se utopil. Namenil se je bil na lov.

Živ izpod železniškega vlaka. „Trg. Glasnik“ poroča: Na postaji v Palanci so zbirali vagone, iz katerih so sestavljali vlak. Starec imenom Jovan Petrovič, trgovec iz Starega Adijbegovca, zagledal se je v svojo potniško karto, obrnen slučajno hrbtom k progi, kjer so sestavljali vlak. O sestavljanju je šel vlak nazaj, t. j. lokomotiva je porivala vagone pred seboj. Hkratu je vagon, dospevši do starca, istega podrl na tla. Mož je padel baš med tračnici proge, a po naključju (!!) tega nihče ni opazil (!). Počasi so se vagoni pomikali preko starca, ki je v svojem strahu kričal, kar se je dalo. To kričanje je čul še drug potnik, trgovec Bankovič, ter jel je kričati še on, da se ustavi vlak. Ne, strojevodja je zares ustavil vlak še o pravem času in izpod vlaka so izvlekli od strahu polumrtvega starca. Samo jeden meter še naj bi bil šel vlak dalje in dospela bi bila nizka lokomotiva do moža, ležečega med tračnicama, in gotovo bi ga bila strla.

Potres na Voloskem. Minolo noč pojavil se je na Voloskem ob 12. uri 10 min. močan, valovit, 6 sekund trajajoč potres. Zajedno je bilo slišati podzemeljsko bobnenje. Škode ta potres ni napravil nikakoršne.

Tatvina na pešti v Šklednju. Minolo noč so neznani tatovi ulomili v poštni urad v Šklednju. Uzmoviči so pobrali, kolikor so našli gotovega denarja in pa jedno staro puško. Toda na vso srečo sponesel se je nasilni ponočni popravek zelo slabo, kajti tatovom je padlo v roke kakor plen v gotovini le borih 60 ali 70 novčičev.

Legár v Pulju. V Pulju se je razvila prava epidemija legárja. Včeraj je bilo med vojaštvom in meščanstvom vsega 116 obolelih. Sodi se, da bo lezen izvira odtod, ker so okuženi nekoji vodnjaki v predmestjih.

Sodnijsko. Včeraj je stal pred tuk. sodiščem 45letni sedlar Ivan Petrovič, obtožen, da je skril in odtegnil zaplenjene predmete. Skril je bil namreč konja in voz, katera mu je zaplenilo sodišče, ker ni hotel plačati svoji od njega ločeni ženi prisojene jej odškodnine v znesku 268 gld. Dobil je mesec dnij zapora.

Dne 10. oktobra t. l. je 52letni kovač Karol Cigoj, službujoči v tržaškem tehniškem zavodu, napadel z ostro pilo načelnika delavcev, Viljelma Reinöhla. Ta napad se je zgodil iz maščevanja, kajti Reinöhl je bil, kakor smo javili svoječasno, prijavil Cigoja ravnateljstvu zaradi malomarnosti, vsled česar ga je obsodilo ravnateljstvo na 50 nč. globe. Cigoj je hotel načelniku zabosti pilo v prsi, toda le-ta si je pokrtil prsi v bran z levo roko in vsled tega zadel je udarec na roko, katero je ostru pilo prodrila skozi in skozi. Sodišče je včeraj obsodilo Cigoja zaradi težkega telesnega poškodovanja na 8 mesecev težke ječe.

Naš literarni boj.

Manevri naše nove literarne šole.

II.

Kritik hoče v svojem članku jahati visocega konja ter dajati svetov, kako in kje naj se pisa-

